

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

М. С. Татар

**АНАЛІЗ І ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ
СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Навчальний посібник до виконання курсової роботи

Харків «ХАІ» 2015

УДК 658.14(075.8)
ББК 65.290-93я73
Т23

Рецензенти: д-р екон. наук, проф. К. А. Мамонов,
д-р екон. наук, проф. Г. В. Назарова

Татар, М. С.

Т23 Аналіз і оцінювання фінансового стану суб'єктів підприємницької діяльності [Текст]: навч. посіб. до виконання курсової роботи / М. С. Татар. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2015. – 56 с.

ISBN 978-966-662-428-7

Подано аналіз майнового стану, фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності, фінансових результатів, рентабельності, ділової активності, дебіторської, кредиторської заборгованості й кредитоспроможності підприємства. Розглянуто економіко-математичні моделі для визначення ризику банкрутства. Викладено суть і значення фінансового аналізу в сучасних умовах ведення бізнесу, а також основні методики аналізу фінансового стану підприємства з використанням даних фінансової звітності. Наведено техніку розрахунку фінансових показників.

Навчальний посібник до виконання курсової роботи відповідає вимогам програми курсу «Фінансовий аналіз».

Для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів.

Табл. 28. Бібліогр.: 14 назв

УДК 658.14(075.8)
ББК 65.290-93я73

ISBN 978-966-662-428-7

© Татар М. С., 2015
© Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут», 2015

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Методика виконання курсової роботи.....	5
Вступ.....	5
1 Аналіз майнового стану підприємства.....	5
2 Аналіз фінансової стійкості підприємства.....	12
3 Аналіз ліквідності й платоспроможності підприємства.....	18
4 Аналіз фінансових результатів і рентабельності підприємства.....	21
5 Аналіз ділової активності підприємства.....	26
6 Аналіз дебіторської й кредиторської заборгованості підприємства.....	33
7 Аналіз кредитоспроможності підприємства.....	39
8 Діагностика ймовірності банкрутства підприємства.....	47
9 Висновки.....	50
Бібліографічний список.....	51
Додаток А.....	52

ПЕРЕДМОВА

В умовах ринкової економіки знання фінансового аналізу суб'єктів господарювання як однієї з базових дисциплін є обов'язковим для всіх спеціалістів, зайнятих у сфері економіки, фінансів, обліку, аудиту, менеджменту.

Фінансовий аналіз як наукова дисципліна – це основа для управління фінансами суб'єктів господарювання, що охоплює всі сфери діяльності підприємства, враховує форму власності, розміри, галузь, до якої належить підприємство, тенденції його розвитку.

Оцінювання фінансового стану підприємства становить інтерес для суб'єктів господарювання, які хочуть мати неупереджену думку щодо своєї діяльності й своєчасно розробляти заходи, спрямовані на підвищення її ефективності; інвесторів, яким необхідно прийняти рішення про інвестування коштів у те чи інше підприємство; кредиторів і постачальників – для впевненості в платоспроможності підприємства; фінансових керівників, які хочуть реально оцінити діяльність і фінансовий стан підприємства; маркетологів, які розробляють стратегію просування товарів на ринках, тощо.

Фінансовий аналіз є основою розроблення фінансової політики підприємства, визначення недоліків у його функціонуванні й прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності господарювання.

Мета курсової роботи – формування аналітичного, творчого мислення і вміння приймати управлінські рішення шляхом освоєння теоретичних основ і набуття практичних навичок аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства.

Завдання курсової роботи – ґрунтовне вивчення теоретико-методологічних основ фінансового аналізу, знання методики фінансового аналізу, формування прикладних вмінь і навичок щодо використання економіко-математичного апарату, інструментарію і методології аналізу і оцінювання фінансового стану суб'єктів підприємницької діяльності, а також прийняття обґрунтованих, виважених і раціональних управлінських рішень на основі проведеного аналізу.

МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота складається зі вступу і аналізу показників фінансового стану підприємства відповідно до виданого індивідуального завдання.

Вступ

У вступі слід зазначити суть, принципи і методи фінансового аналізу, елементи оцінювання фінансового стану підприємства, значення своєчасного й об'єктивного аналізу фінансового стану підприємства, оцінювання його фінансової стійкості, ліквідності й платоспроможності й пошуку шляхів зміцнення фінансової стабільності, а також сформулювати мету і завдання курсової роботи.

1 Аналіз майнового стану підприємства

Майновий стан підприємства характеризується складом, розміщенням, структурою й динамікою активів (майна) і пасивів (джерел цього майна, що включають власний капітал і зобов'язання) балансу. Інформацію про наявні ресурси підприємства й прийняті ним зобов'язання наведено в Балансі (Формі № 1). Актив балансу побудовано у порядку зростання ліквідності активів, пасив – за зростанням терміновості повернення капіталу (див. Додаток А).

Аналіз майнового стану підприємства проводять на основі скороченого аналітичного балансу (таблиці 1.1, 1.2), сформованого з вихідного балансу шляхом об'єднання в окремі групи однорідних за своїм складом та економічним змістом статей. Рівень агрегації статей вихідного балансу вибирають індивідуально залежно від значущості тієї чи іншої статті для конкретного підприємства, цілей аналізу і своїх уподобань.

Аналіз скороченого аналітичного балансу складається з горизонтального і вертикального аналізу. Графи 3, 5, 7, 11 таблиць 1.1 і 1.2 використовують при горизонтальному аналізі балансу, а графи 4, 6, 9 – при вертикальному. Під час горизонтального аналізу визначають абсолютні й відносні зміни величин окремих видів активів і пасивів за звітний період, а також у динаміці за декілька років, під час вертикального – структуру активу й пасиву балансу (питому вагу окремих статей та їх змін).

Аналіз динаміки, складу і структури майна дає можливість визначити розмір абсолютного і відносного приросту або зменшення всього майна підприємства і окремих його видів.

Таблиця 1.1 – Аналіз майна підприємства¹ (станом на кінець року)

Вид активу (майна)	Порядок розрахунку за даними балансу (рядки)	р. ² (минулий)		р. ² (звітний)		Відхилення від _____ р. (минулий) _____ р. (звітний)							
		Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне, тис. грн	Темп зростання	Темп приросту, %	Вклад статі в абсолютний приріст ВБ, %	У питомій вазі статей, %-пункти			
											3	4	5
1	2												
АКТИВ													
Майно, усього		1300											
1. Необоротні активи		1095											
1.1. Нематеріальні активи		1000											
1.2. Незавершені капітальні інвестиції		1005											
1.3. Основні засоби		1010											
1.4. Довгострокові фінансові інвестиції		1030+1035											
1.5. Довгострокова дебіторська заборгованість		1040											
1.6. Інші необоротні активи		1090											
2. Оборотні активи		1195											
2.1. Запаси		1110											
2.2. Чиста дебіторська заборгованість		1125											
2.3. Дебіторська заборгованість за розрахунками та інша поточна дебіторська заборгованість		Сума із 1130 до 1155 без 1136											
2.4. Гроші та їхні еквіваленти		1165											
2.5. Витрати майбутніх періодів		1170											
2.6. Інші оборотні активи		1190											
3. Необоротні активи, що утримуються для продажу, і групи вибуття		1200											

Таблиця 1.2 – Аналіз капіталу підприємства¹ (станом на кінець року)

Вид активу (майна)	Порядок розрахунку за даними балансу (рядки)	р. ² (минулий)		р. ² (звітний)		Відхилення від р. (минулий)				У питомій вазі статей, %-пункти
		Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне, тис. грн	Темп зростання	Темп приросту, %	Вклад статті в абсолютний приріст ВВ, %	
1	2	3	4	5	6	7=5-3	8=5÷3	9=7÷3x100	10	11=6-4
ПАСИВ										
Капітал, усього	1900									
1. Власний капітал	1495									
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	1400									
1.2. Капітал у дооцінках	1405									
1.3. Додатковий капітал	1410									
1.4. Резервний капітал	1415									
1.5. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420									
1.6. Неоплачений капітал	1425									
1.7. Вилучений капітал	1430									
1.8. Інші резерви	1435									
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1595									
2.1. Пенсійні зобов'язання	1505									
2.2. Інші довгострокові зобов'язання	1515									

Продовження таблиці 1.2

Вид активу (майна)	Порядок розрахунку за даними балансу (рядки)	р. ² (минулий)		р. ² (звітний)		Відхилення _____ р. (звітний) від _____ р. (минулий)				
		Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне, тис. грн	Темп зростання	Темп просту, %	Вклад статі в абсолютний приріст ВВ, %	У питомих вазі статей, %-пункти
1	2	3	4	5	6	7=5-3	8=5÷3	9=7÷3x100	10	11=6-4
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	1695									
3.1. Короткострокові кредити банків	1600									
3.2. Чиста кредиторська заборгованість	1615									
3.3. Інша кредиторська заборгованість	Сума із 1620 до 1650 без 1621									
3.4. Поточні забезпечення та інші поточні зобов'язання	1660+1690									
4. Зобов'язання, пов'язані з оборотними активами, що утримуються для продажу, та групами вибуття	1700									
5. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800									

Примітки:

1. Тут і в наступних таблицях наводять назву конкретного підприємства.
2. Тут і в наступних таблицях указують конкретні роки (без слів «минулий», «звітний»).

Аналіз структури активу й пасиву балансу доповнюють системою показників (таблиця 1.3), які визначають за даними таблиць 1.1 і 1.2.

Таблиця 1.3 – Аналіз структури активу й пасиву балансу підприємства (станом на кінець року)

Показник	_____ р.	_____ р.	Відхилення (+,-)
	(минулий)	(звітний)	_____ р. (звітний) від _____ р. (минулий)
1	2	3	4=3-2
Структура активу – питома вага:			
- необоротних активів у майні			
- оборотних активів у майні			
- основних засобів в активах			
- довгострокових фінансових інвестицій в активах			
- оборотних виробничих фондів в оборотних активах			
- фондів обігу в оборотних активах			
- поточної дебіторської заборгованості у майні			
- поточної дебіторської заборгованості в оборотних активах			
- грошових коштів і поточних фінансових інвестицій у майні			
- грошових коштів і поточних фінансових інвестицій в оборотних активах			
Структура пасиву – питома вага:			
- власного капіталу в загальному капіталі			
- зобов'язань у загальному капіталі			
- довгострокових зобов'язань у зобов'язаннях			
- поточних зобов'язань у зобов'язаннях			
- кредиторської заборгованості у загальному капіталі			
- кредиторської заборгованості у зобов'язаннях			

Крім того, для оцінювання майнового стану підприємства з огляду на характеристику стану і руху основних засобів використовують такі показники (таблиця 1.4):

$$\text{Коефіцієнт зносу основних засобів} = \frac{\text{Знос основних засобів} \times 100 \%}{\text{Первісна вартість основних засобів}};$$

Коефіцієнт придатності основних засобів = 100 - Коефіцієнт зносу основних засобів;

$$\text{Коефіцієнт оновлення основних засобів} = \frac{\text{Вартість основних засобів, що надійшли за період}}{\text{Первісна вартість основних засобів на кінець періоду}};$$

$$\text{Коефіцієнт вибуття основних засобів} = \frac{\text{Первісна вартість основних засобів, що вибули за період}}{\text{Первісна вартість основних засобів на початок періоду}}.$$

Ці показники можуть визначатися станом на початок і кінець року, а також у середньому за рік.

Таблиця 1.4 – Показники для оцінювання майнового стану підприємства

Показник	_____ р.	_____ р.	Відхилення (+,-)
	(минулий)	(звітний)	_____ р. від _____ р. (звітний) (минулий)
1	2	3	4=3-2
Коефіцієнт зносу основних засобів			
Коефіцієнт придатності основних засобів			
Коефіцієнт оновлення основних засобів			
Коефіцієнт вибуття основних засобів			

Для визначення джерел і напрямів використання й розміщення коштів підприємства застосовують матричний баланс (таблиця 1.5).

Матричну модель балансу будують таким чином:

1. Вибирають розмір матриці, рядки якої – статті активу, графи – статті пасиву.

2. Заповнюють балансовий рядок і графу матриці відповідно до даних бухгалтерського балансу.

3. Послідовно, починаючи з першого рядка активу балансу, підбирають джерела коштів, які має підприємство у своєму розпорядженні.

4. Перевіряють усі балансові підсумки по горизонталі й вертикалі матриці.

Найважливішим є вибір джерел фінансування кожного виду активу, оскільки від них залежить фінансова стійкість підприємства.

Таблиця 1.5 – Матричний баланс

Статті активу	Статті пасиву													
	Власний капітал, усього	Зарестрований капітал	Капітал у дооцінках	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток	Позиковий капітал, усього	Пенсійні зобов'язання	Інші довгострокові зобов'язання	Короткострокові кредити банків	Чиста кредиторська заборгованість	Інша кредиторська заборгованість	Поточні забезпечення та інші поточні зобов'язання	Зобов'язання, пов'язані з НА, що утримуються для продажу, та групами вибуття, усього	Баланс
Необоротні активи, усього														
Нематеріальні активи														
Незавершені капітальні інвестиції														
Основні засоби														
Довгострокові фінансові інвестиції														
Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи														
Оборотні активи, усього														
Запаси														
Чиста дебіторська заборгованість														
Інша дебіторська заборгованість														
Гроші та їхні еквіваленти														
Витрати майбутніх періодів та інші оборотні активи														
Необоротні активи, що утримуються для продажу, та групи вибуття, усього														
Баланс														

На основі даних матричного балансу роблять висновки про зміну складу джерел фінансування активів і зміну джерел фінансування окремих статей активів.

За результатами аналізу складу, структури і динаміки активів, власного капіталу і зобов'язань роблять висновки про позитивні й негативні зміни майнового стану підприємства. Основними позитивними тенденціями слід вважати:

- збільшення валюти балансу, що свідчить про нарощування майнового потенціалу підприємства, однак необхідно звернути увагу на те, за рахунок яких чинників це відбулося (збільшення власного капіталу, довгострокових зобов'язань і забезпечень або поточних зобов'язань і забезпечень);

- збільшення абсолютної величини власного капіталу, зростання його питомої ваги в структурі пасивів;

- рівновагу між кредиторською і дебіторською заборгованостями, скорочення сум заборгованості в динаміці;

- збільшення сум грошових коштів та їхніх еквівалентів (як високоліквідних активів), зростання їхньої питомої ваги в структурі майна і оборотних активів;

- відсутність сум або їх зменшення за так званими "негативними" статтями балансу: непокритий збиток; довгострокові й короткострокові кредити банку (в частині кредитів, не погашених у строк);

- зменшення коефіцієнта зносу основних засобів (відповідно збільшення коефіцієнта придатності), що свідчить про поліпшення функціонального стану основних засобів.

Ознаки, що є протилежними до наведених вище, вважаються негативними.

2 Аналіз фінансової стійкості підприємства

Суть фінансової стійкості визначається ефективним формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів. Фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів підприємства, при якому підприємство, вільно маневруючи ними, здатне забезпечити безперервний ефективний процес виробництва і реалізації продукції, його розширення й оновлення, розвиток інших сфер діяльності на основі зростання прибутку й активів при збереженні плато- і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику.

Фінансову стійкість підприємства характеризує насамперед співвідношення між власним капіталом і зобов'язаннями. Однак за цим співвідношенням можна лише загально оцінити фінансову стійкість підприємства. Тому у світовій і вітчизняній фінансово-аналітичній практиці застосовують систему фінансових показників, які відображають різні

аспекти стану активів і пасивів підприємства. За змістом їх можна поділити на три групи:

- показники структури капіталу – співвідношення між статтями і розділами пасиву балансу;
- показники стану оборотних активів – співвідношення між статтями і розділами активу й пасиву балансу;
- показники стану основного капіталу – співвідношення між статтями і розділами активу балансу.

У курсовій роботі за допомогою таблиці 2.1 необхідно:

- розрахувати показники фінансової стійкості підприємства і занести їх до таблиці 2.2;
- пояснити економічний зміст, рекомендовані значення й позитивні тенденції зміни кожного показника;
- проаналізувати фінансову стійкість підприємства на основі отриманих результатів.

Таблиця 2.1 – Показники для оцінювання фінансової стійкості підприємства

Показник	Розрахункова формула	Нормативне значення	Порядок розрахунку за даними балансу (рядки)
Показники структури капіталу			
Коефіцієнт автономії, або фінансової незалежності	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Пасиви}}$	$\geq 0,5$	$\frac{1495}{1900}$
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	$\frac{\text{Зобов'язання}}{\text{Пасиви}}$	$< 0,5$	$\frac{1595+1695}{1900}$
Коефіцієнт фінансової стабільності	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Зобов'язання}}$	≥ 1	$\frac{1495}{1595+1695}$
Коефіцієнт фінансового ризику	$\frac{\text{Зобов'язання}}{\text{Власний капітал}}$	< 1	$\frac{1595+1695}{1495}$
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	$\frac{\text{Довгострокові зобов'язання}}{[\text{Власний капітал}] + [\text{Довгострокові зобов'язання}]}$	Зменшення	$\frac{1595}{1495+1595}$

Продовження таблиці 2.1

Показник	Розрахункова формула	Нормативне значення	Порядок розрахунку за даними балансу (рядки)
Коефіцієнт структури залученого капіталу	$\frac{\text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Зобов'язання}}$	Збільшення	$\frac{1595}{1595+1695}$
Показники стану оборотних активів			
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Власний капітал}}$	Збільшення	$\frac{1495-1095}{1495}$
Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	$\frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Оборотні активи}}$	$\geq 0,1$	$\frac{1495-1095}{1195}$
Коефіцієнт забезпеченості запасів	$\frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Запаси}}$	$\geq 0,5$	$\frac{1495-1095}{1100}$
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	$\frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Власні оборотні кошти}}$	Збільшення	$\frac{1165}{1495-1095}$
Показники стану основного капіталу			
Коефіцієнт реальної вартості майна	$\frac{[\text{Основні засоби}]+[\text{Запаси}]}{\text{Активи}}$	Збільшення	$\frac{1010+1100}{1300}$
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	$\frac{\text{Основні засоби}}{\text{Активи}}$	Збільшення	$\frac{1010}{1300}$
Коефіцієнт накопичення амортизації	$\frac{\text{Знос основних засобів і нематеріальних активів}}{\text{Первісна вартість основних засобів і нематеріальних активів}}$	Зменшення	$\frac{1012+1002}{1011+1001}$
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	$\frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Необоротні активи}}$	Збільшення	$\frac{1195}{1095}$

Таблиця 2.2 – Аналіз фінансової стійкості підприємства (станом на кінець року)

Показник	_____ р.	_____ р.	Відхилення (+,-)
	(минулий)	(звітний)	_____ р. (звітний) від _____ р. (минулий)
Показники структури капіталу			
Коефіцієнт автономії та інші згідно з таблицею 2.1			

Аналіз показників оцінювання фінансової стійкості підприємства проводять за двома напрямками:

- порівняння фактичних значень показників, визначених на дату складання балансу, з нормативними, що дає змогу сформулювати висновок про фінансову стійкість (або нестійкість) підприємства за відповідним коефіцієнтом; при цьому слід мати на увазі, що незначне відхилення фактичних значень показників від нормативних не завжди свідчить про фінансову нестабільність підприємства; висновки на основі таких порівнянь мають бути зваженими і враховувати специфіку функціонування конкретного суб'єкта господарювання;

- порівняння фактичних значень показників у динаміці, що дає змогу визначити тенденції змінення фінансової стійкості підприємства.

Фінансово стабільним підприємство вважається тоді, коли його зобов'язання гарантовано покриваються оборотними активами. Тому наприкінці аналізу коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства необхідно перевірити таку умову:

*Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів >
> Коефіцієнта фінансового ризику.*

Абсолютні значення і тенденції зміни фінансових коефіцієнтів мають зазвичай різне тлумачення, тобто якщо за одними показниками підприємство вважається фінансово стійким, то за іншими – навпаки. Тому з метою визначення одного з чотирьох можливих типів фінансової стійкості підприємства використовують методика, яка базується на розрахунку системи показників забезпеченості запасів джерелами їх формування.

За цією методикою передбачається проведення розрахунків у такій послідовності (отримані результати слід занести до таблиці 2.4):

1. Визначення за допомогою таблиці 2.3 вихідних даних (показники 1, 2, 3, 4 у таблиці 2.4).

Таблиця 2.3 – Вихідні дані для визначення типу фінансової стійкості підприємства

Показник	Порядок розрахунку за даними балансу (рядки)
Власні оборотні кошти	1495-1095
Довгострокові зобов'язання	1595
Короткострокові кредити банків і кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1600+1605+1615
Запаси і витрати	1100+1170

2. Обчислення показників, які характеризують наявність відповідних джерел формування запасів (показники 1, 5, 6 у таблиці 2.4).

3. Розрахунок показників забезпеченості запасів відповідними джерелами їх формування (показники 7, 8, 9 у таблиці 2.4).

4. Визначення типу фінансової стійкості підприємства:

а) абсолютно стійкий фінансовий стан, коли запаси і витрати забезпечуються власними оборотними коштами, – показник $7 \geq 0$;

б) нормально стійкий фінансовий стан, коли запаси і витрати забезпечуються власними оборотними коштами і довгостроковими зобов'язаннями, – показник $8 \geq 0$;

в) нестійкий фінансовий стан, коли запаси і витрати забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових зобов'язань і короткострокових кредитів банків, тобто за рахунок усіх основних джерел формування запасів, – показник $9 \geq 0$;

г) кризовий фінансовий стан, коли запаси і витрати не забезпечуються джерелами їх формування і підприємство перебуває на межі банкрутства, – показник $9 < 0$.

5. Розрахунок показників, що дають уяву про динаміку фінансового стану підприємства (показники 11, 12 у таблиці 2.4).

Таблиця 2.4 – Визначення типу фінансової стійкості підприємства (станом на кінець року), тис. грн

№ п/п	Показник			Відхилення (+,-) _____ р. (звітний) від _____ р. (минулий)
		_____ р. (минулий)	_____ р. (звітний)	
1	Власні оборотні кошти			
2	Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
3	Короткострокові кредити банків і кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги			
4	Запаси і витрати			

Продовження таблиці 2.4

№ п/п	Показник	_____ р. (минулий)	_____ р. (звітний)	Відхилення (+,-) _____ р. (звітний) від _____ р. (минулий)
5	Наявність власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів (п. 1+п. 2)			
6	Наявність власних оборотних коштів, довгострокових зобов'язань і короткострокових кредитів банків для формування запасів (п. 1+п. 2+п. 3)			
7	Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів (п. 1–п. 4)			
8	Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів (п. 5–п. 4)			
9	Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів, довгострокових зобов'язань і короткострокових кредитів банків для формування запасів (п. 6–п. 4)			
10	Тип фінансової стійкості			
11	Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат відповідними джерелами формування ((п.1, або п.5, або п.6) ¹ ÷п.4)			
12	Надлишок (+) або нестача (-) відповідних джерел формування на 1 грн запасів ((п.7, або п.8, або п.9) ² ÷п.4)			

Примітки:

1. Показник 1 – абсолютна фінансова стійкість; показник 5 – нормально стійкий фінансовий стан; показник 6 – нестійкий або кризовий фінансовий стан.

2. Показник 7 – абсолютна фінансова стійкість; показник 8 – нормально стійкий фінансовий стан; показник 9 – нестійкий або кризовий фінансовий стан.

3. Відхилення показників 11, 12 визначається за умови однакової фінансової стійкості підприємств.

3 Аналіз ліквідності й платоспроможності підприємства

Під платоспроможністю розуміють наявність у підприємства коштів і їхніх еквівалентів у кількості, достатній для розрахунків за кредиторською заборгованістю, що потребує негайного погашення. Ліквідність як більш широке поняття характеризує не тільки поточний стан активів, але й перспективний, і оцінюється здатністю підприємства перетворити свої активи на грошові кошти для покриття боргових зобов'язань. За своїм змістом ліквідність підприємства означає ліквідність його балансу.

Під ліквідністю балансу розуміють ступінь покриття платіжних зобов'язань підприємства його активами (платіжними засобами), строк перетворення яких на грошові кошти відповідає строку погашення зобов'язань.

Для оцінювання ліквідності балансу активи підприємства поділяють на групи залежно від швидкості перетворення їх на кошти. Чим менша тривалість періоду, протягом якого цей вид активів трансформується у грошові кошти, тим вищим є рівень його ліквідності. Пасиви групують відповідно до передбачуваних загальноприйнятих уявлень про строки їх погашення.

Методику групування статей активу і пасиву балансу наведено в таблиці 3.1.

Аналіз ліквідності балансу проводять шляхом порівняння груп активу, розміщених у порядку зменшення ліквідності, із групами пасиву, які розміщено в порядку збільшення строковості зобов'язань. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються такі нерівності:

$$A1 \geq П1; A2 \geq П2; A3 \geq П3; A4 \leq П4.$$

Таблиця 3.1 – Класифікація статей активу і пасиву балансу для аналізу його ліквідності

Активи	Порядок розрахунку за даними балансу (рядки)	Пасиви	Порядок розрахунку за даними балансу (рядки)
Високоліквідні (A1)	1165	Найбільш термінові (П1)	1615
Швидколіквідні (A2)	Валюта балансу – – (A1+A2+A3)	Короткострокові (П2)	Валюта балансу – – (П1+П2+П3)
Повільноліквідні (A3)	1100	Довгострокові (П3)	1595
Важколіквідні (A4)	1095	Постійні (стійкі) (П4)	1495

У випадку, якщо одна або декілька нерівностей системи мають знак, відмінний від зафіксованого в оптимальному варіанті, то це означає, що

ліквідність балансу в більшому або меншому ступені відрізняється від абсолютної.

За підсумками першої групи активів і пасивів, тобто А1 і П1, визначають співвідношення поточних платежів і надходжень, другої групи (А2 і П2) – тенденцію до збільшення або зменшення поточної ліквідності в найближчому майбутньому, третьої і четвертої груп – співвідношення платежів і надходжень у відносно віддаленому майбутньому.

Для оцінювання платоспроможності підприємства використовують систему показників, які мають назву коефіцієнтів ліквідності (платоспроможності). Економічний зміст, нормативні значення і порядок розрахунку показників платоспроможності підприємства наведено в таблиці 3.2.

У курсовій роботі необхідно:

- описати принципи, склад і методику побудови балансу ліквідності;
- розподілити по групах статті активу і пасиву балансу, керуючись таблицею 3.1;
- проаналізувати ліквідність балансу за допомогою таблиці 3.3;
- пояснити суть, рекомендовані значення й позитивні тенденції зміни показників ліквідності;
- користуючись таблицею 3.2, розрахувати наведені показники і занести їх до таблиці 3.4;
- проаналізувати отримані результати.

Таблиця 3.2 – Показники для оцінювання платоспроможності підприємства

Показник	Формула розрахунку	Економічний зміст	Нормативне значення
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{A1}{P1+P2}$	$\frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Поточні пасиви}}$	$\geq 0,2 - 0,35$
Коефіцієнт швидкої (проміжної) ліквідності	$\frac{A1+A2}{P1+P2}$	$\frac{\text{Поточні активи} - \text{Запаси}}{\text{Поточні пасиви}}$	$\geq 0,7 - 0,8$
Коефіцієнт покриття	$\frac{A1+A2+A3}{P1+P2}$	$\frac{\text{Поточні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	$\geq 1,0$
Коефіцієнт загальної платоспроможності	$\frac{\text{Активи}}{\text{Довгострокові зобов'язання} + \text{Поточні зобов'язання}}$		Збільшення

Таблиця 3.3 – Аналіз ліквідності підприємства (станом на кінець року), тис. грн

Активи	_____ р. (минулий)	_____ р. (звітний)	Пасиви	_____ р. (минулий)	_____ р. (звітний)
Високоліквідні (А1)			Найбільш термінові (П1)		
Швидколіквідні (А2)			Короткострокові (П2)		
Повільноліквідні (А3)			Довгострокові (П3)		
Важколіквідні (А4)			Постійні (стійкі) (П4)		
Баланс			Баланс		

Таблиця 3.4 – Аналіз платоспроможності підприємства (станом на кінець року)

Показник	_____ р. (минулий)	_____ р. (звітний)	Відхилення (+,-) _____ р. (звітний) від _____ р. (минулий)
Коефіцієнт абсолютної ліквідності			
Коефіцієнт швидкої ліквідності			
Коефіцієнт покриття			
Коефіцієнт загальної платоспроможності			

З метою своєчасного виявлення тенденцій формування незадовільної структури балансу використовують коефіцієнт Бівера

$$K_B = \frac{ЧП + А}{ДЗ + ПП}, \quad (3.1)$$

де ЧП – чистий прибуток підприємства;

А – амортизація;

ДЗ – середні за період довгострокові зобов'язання;

ПП – середні за період поточні пасиви.

Коефіцієнт Бівера показує співвідношення суми самофінансованого доходу (прибуток плюс амортизація) до загальної суми зобов'язань підприємства. Рекомендоване значення коефіцієнта Бівера становить 0,17–0,4. Ознакою формування незадовільної структури балансу є таке фінансове становище підприємства, коли протягом тривалого часу (1,5 - 2 роки) коефіцієнт Бівера не перевищує 0,2, що відображає небажане зменшення частки прибутку, яка спрямовується на розвиток виробництва.

4 Аналіз фінансових результатів і рентабельності підприємства

Аналіз фінансових результатів і рентабельності є одним із найважливіших напрямків оцінювання ефективності виробничо-фінансової діяльності підприємства. Основним інформаційним матеріалом для його виконання є звіт про фінансові результати (Форма № 2), у якому прибутки (збитки) поділяються за видами діяльності підприємства. Тому в курсовій роботі перед тим, як приступити до їх аналізу, необхідно дати характеристику видам діяльності підприємства (операційної, фінансової, інвестиційної) і фінансовим результатам, що їм відповідають, а потім виконати таке:

- оцінити динаміку фінансових результатів підприємства;
- проаналізувати окремо структуру доходів і витрат та їх динаміку;
- описати економічну суть показників рентабельності;
- розрахувати показники рентабельності й оцінити їх динаміку.

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства проводять за даними таблиці 4.1.

Таблиця 4.1 – Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

Показник	Код рядка за даними Форми № 2	_____ р. (мину- лий)	_____ р. (звіт- ний)	Відхилення _____ р. (звітний) від _____ р. (минулий)	
				Абсолютне, тис. грн	Відносне, %
1	2	3	4	5=4-3	6=5÷3× x100
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000				
Чисті зароблені страхові премії	2010				
Премії підписані, валова сума	2011				
Премії, передані у перестраховування	2012				
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013				
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014				
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050				
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070				
Валовий прибуток	2090				
Валовий збиток	2095				
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105				

Продовження таблиці 4.1

Показник	Код рядка за даними Форми № 2	_____ р. (мину- лий)	_____ р. (звіт- ний)	Відхилення _____ р. (звітний) від _____ р. (минулий)	
				Абсолютне, тис. грн	Відносне, %
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110				
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111				
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112				
Інші операційні доходи	2120				
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121				
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122				
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2130				
Адміністративні витрати	2130				
Витрати на збут	2150				
Інші операційні витрати	2180				
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181				
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182				
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190				
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195				
Дохід від участі в капіталі	2200				
Інші фінансові доходи	2220				
Інші доходи	2240				
Дохід від благодійної допомоги	2241				
Фінансові витрати	2250				
Втрати від участі в капіталі	2255				
Інші витрати	2270				
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275				
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290				
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295				

Продовження таблиці 4.1

Показник	Код рядка за даними Форми № 2	_____ р. (минулий)	_____ р. (звітний)	Відхилення _____ р. (звітний) від _____ р. (минулий)	
				Абсолютне, тис. грн	Відносне, %
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300				
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305				
Чистий фінансовий результат: прибуток або збиток	2350 або 2355				

Аналіз структури і динаміки доходів і витрат виконують окремо за допомогою аналітичної таблиці 4.2.

Таблиця 4.2 – Аналіз складових фінансових результатів діяльності

Вид пасиву (капіталу)	_____ р. (минулий)		_____ р. (звітний)		Відхилення _____ р. (звітний) від _____ р. (минулий)		
	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Абсолют- не, тис. грн	Відносне, %	Пунктів струк- тури, %
1	2	3	4	5	6=4-2	7=6÷2×100	8=5-3
Доходи							
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)							
Інші операційні доходи							
Чисті зароблені страхові премії							
Премії підписані, валова сума							
Премії, передані у перестраховання							
Дохід від зміни у резервах довгострокових зобов'язань							
Дохід від зміни інших страхових резервів							
Інші операційні доходи							

Продовження таблиці 4.2

Вид пасиву (капіталу)	_____р. (минулий)		_____р. (звітний)		Відхилення _____ р. (звітний) від _____ р. (минулий)		
	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Абсолют- не, тис. грн	Відносне, %	Пунктів струк- тури, %
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю							
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції							
Разом							
Витрати							
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)							
Адміністративні витрати							
Витрати на збут							
Інші операційні витрати							
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю							
Втрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції							
Фінансові витрати							
Витрати від участі в капіталі							
Інші витрати							
Разом		100		100			

Рентабельність – це співвідношення прибутку з авансованою вартістю або поточними витратами. У найзагальнішому розумінні рентабельність означає прибутковість виробництва і реалізації всієї продукції (товарів, робіт, послуг) і окремих її видів.

За змістом показники рентабельності поділяють на три групи:

– витратні, які характеризують ефективність використання коштів у процесі виробництва;

– ресурсні, які відображають ефективність використання капіталу підприємства і його складових частин;

– дохідні, які характеризують ефективність комерційної діяльності підприємства.

Під час розрахунку показників рентабельності (таблиця 4.4) використовують дані Балансу (Звіту про фінансовий стан) (Форма № 1), Звіту про фінансові результати (Форма № 2) і таблиці 4.3.

Таблиця 4.3 – Вихідні дані для розрахунку показників рентабельності

№ п/п	Показник	Порядок розрахунку за даними фінансової звітності (рядки)
Витратні показники		
1	Рентабельність (збитковість) продукції (товарів, робіт, послуг)	$[\Phi 2\ 2090\ \text{або}\ 2095 \div \Phi 2\ 2050] \times 100\ \%$ (збільшення)
2	Рентабельність(збитковість) операційної діяльності	$[\Phi 2\ 2190\ \text{або}\ 2195 \div \Phi 2\ (2050+2130+2150+2180)] \times 100\ \%$ (збільшення)
3	Рентабельність(збитковість) звичайної діяльності	$[\Phi 2\ 2290\ \text{або}\ 2295 \div \Phi 2\ (2050+2130+2150+2180+2250+2255+2270+2300)] \times 100\ \%$ (збільшення)
4	Коефіцієнт окупності виробничих витрат	$[\Phi 2\ 2050 \div \Phi 2\ 2000] \times 100\ \%$ (зменшення)
Ресурсні показники		
5	Економічна рентабельність (збитковість)	$[\Phi 2\ 2350\ \text{або}\ 2355 \div \Phi 1\ 1900\ (\text{гр.3+гр.4}) \times 0,5] \times 100\ \%$ (збільшення)
6	Рентабельність (збитковість) власного капіталу	$\{\Phi 2\ 2350\ \text{або}\ 2355 \div [\Phi 1\ 1495(\text{гр.3+гр.4}) \times 0,5]\} \times 100\ \%$ (збільшення)
7	Рентабельність (збитковість) залученого капіталу	$\{\Phi 2\ 2350\ \text{або}\ 2355 \div [\Phi 1\ 1595(\text{гр.3+гр.4}) \times 0,5 + 1695(\text{гр.3+гр.4}) \times 0,5]\} \times 100\ \%$ (збільшення)
8	Рентабельність (збитковість) необоротних активів	$[\Phi 2\ 2350\ \text{або}\ 2355 \div \Phi 1\ 1095(\text{гр.3+гр.4}) \times 0,5] \times 100\ \%$ (збільшення)
9	Рентабельність (збитковість) оборотних активів	$[\Phi 2\ 2350\ \text{або}\ 2355 \div \Phi 1\ 1195(\text{гр.3+гр.4}) \times 0,5] \times 100\ \%$ (збільшення)
10	Коефіцієнт окупності активів	$[\Phi 1\ 1300(\text{гр.3+гр.4}) \times 0,5 \div \Phi 2\ 2000] \times 100\ \%$ (зменшення)
11	Коефіцієнт окупності власного капіталу	$\{[\Phi 1\ 1495(\text{гр.3+гр.4}) \times 0,5] \div \Phi 2\ 2000\} \times 100\ \%$ (зменшення)

Продовження таблиці 4.3

№ п/п	Показник	Порядок розрахунку за даними фінансової звітності (рядки)
Дохідні показники		
12	Валова рентабельність (збитковість) реалізації продукції	$[\Phi 2\ 2090\ \text{або}\ 2095 \div \Phi 2\ 2000] \times 100\ \%$ (збільшення)
13	Чиста рентабельність (збитковість) реалізації продукції	$[\Phi 2\ 2350\ \text{або}\ 2355 \div \Phi 2\ 2000] \times 100\ \%$ (збільшення)
14	Рентабельність (збитковість) доходу від операційної діяльності	$[\Phi 2\ 2190\ \text{або}\ 2195 \div \Phi 2\ 2000] \times 100\ \%$ (збільшення)

Таблиця 4.4 – Динаміка показників рентабельності

№ п/п	Показник	_____р. (минулий)	_____р. (звітний)	Відхилення (+,-)	
				_____р. від _____р. (звітний) (минулий)	
				Абсолютне, тис. грн	Відносне, %
1	2	3	4	5=4-3	6=5÷3 ×100
Витратні показники					
1	Рентабельність (збитковість) продукції				
2	Рентабельність (збитковість) операційної діяльності й т.д. згідно з таблицею 4.3				

На основі проведених розрахунків необхідно зробити висновки про фінансові результати й ефективність діяльності підприємства.

Для оцінювання впливу різних факторів на рентабельність власного капіталу використовують трифакторну модель рентабельності власного капіталу за системою Дюпона

$$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чиста виручка}} \times \frac{\text{Чиста виручка}}{\text{Сукупний капітал}} \times \frac{\text{Сукупний капітал}}{\text{Власний капітал}}$$

За інших однакових умов віддача власного капіталу підвищується при прискоренні оборотності капіталу і збільшенні частки позикових коштів у складі сукупного капіталу.

5 Аналіз ділової активності підприємства

Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті визначається за двома напрямками:

1) рівень ефективності й інтенсивності використання ресурсів підприємства;

2) забезпечення заданих темпів зростання основних показників.

Рівень ефективності й інтенсивності використання ресурсів підприємства характеризують показники рентабельності й оборотності коштів і їхніх джерел.

Для розрахунку показників оборотності використовують дані фінансової звітності (таблиця 5.1). Аналіз ділової активності підприємства полягає в дослідженні рівня й динаміки різноманітних показників: коефіцієнтів оборотності й тривалості одного обороту окремих видів активів і пасивів тощо (таблиця 5.2).

Таблиця 5.1 – Вихідні дані для розрахунку показників ділової активності підприємства

Показник	Порядок розрахунку за даними фінансової звітності (рядки)
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Ф2 2000
Собівартість реалізованої продукції	Ф2 2050
Середньорічна вартість капіталу	Ф1 1900(гр.3+гр.4) × 0,5
Середньорічна вартість необоротних активів	Ф1 1095(гр.3+гр.4) × 0,5
Середньорічна вартість оборотних активів	Ф1 1195(гр.3+гр.4) × 0,5
Середньорічна вартість запасів	Ф1 1100(гр.3+гр.4) × 0,5
Середньорічна вартість готової продукції і товарів	Ф1 [(1103+1104), гр.3+(1103+1104), гр.4] × 0,5
Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості	Ф1 [(1125+1130+1135+1140+1145+1155), гр.3+(1125+1130+1135+1140+1145+1155), гр.4] × 0,5
Середньорічна вартість власного капіталу	Ф1 1495(гр.3+гр.4) × 0,5
Середньорічна величина кредиторської заборгованості	Ф1 [(1610+1615+1620+1625+1630+1635+1640+1645+1650), гр.3+(1610+1615+1620+1625+1630+1635+1640+1645+1650), гр.4] × 0,5

Таблиця 5.2 – Аналіз ділової активності підприємства

№ п/п	Показник	_____р. (минулий)	_____р. (звітний)	Відхилення (+,-) _____р. від _____р. (звітний) (минулий)	
				Абсолютне, тис. грн	Відносне, %
1	2	3	4	5=4-3	6=5÷3×100
Вихідні дані, тис. грн					
1	Чистий дохід від реалізації продукції				

Продовження таблиці 5.2

№ п/п	Показник	_____р. (минулий)	_____р. (звітний)	Відхилення (+,-) _____р. від _____р. (звітний) (минулий)	
				Абсолют- не, тис. грн	Відносне, %
2	Собівартість реалізованої продукції				
3	Середньорічна вартість капіталу				
4	Середньорічна вартість необоротних активів				
5	Середньорічна вартість оборотних активів				
6	Середньорічна вартість запасів				
7	Середньорічна вартість готової продукції і товарів				
8	Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості				
9	Середньорічна вартість власного капіталу				
10	Середньорічна величина кредиторської заборгованості				
Показники ділової активності					
11	Загальний коефіцієнт оборотності капіталу (п.1÷п.3)				
12	Фондовіддача необоротних активів, грн (п.1÷п.4)				
13	Коефіцієнт оборотності оборотних активів (п.1÷п.5)				
14	Тривалість одного обороту оборотних активів, дні (360÷п.13)				
15	Коефіцієнт оборотності запасів (п.2÷п.6)				
16	Тривалість одного обороту запасів, дні (360÷п.15)				
17	Коефіцієнт оборотності готової продукції і товарів (п.1÷п.7)				
18	Тривалість одного обороту готової продукції і товарів, дні (360÷п.17)				

Продовження таблиці 5.2

№ п/п	Показник	_____р. (минулий)	_____р. (звітний)	Відхилення (+,-) _____р. від _____р. (звітний) (минулий)	
				Абсолют- не, тис. грн	Відносне, %
19	Коефіцієнт оборотності поточної дебіторської заборгованості (п.1÷п. 8)				
20	Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, дні (360÷п.19)				
21	Коефіцієнт оборотності власного капіталу (п.1÷п.9)				
22	Тривалість одного обороту власного капіталу, дні (360÷п.21)				
23	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (п.2 ÷ п.10)				
24	Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, дні (360÷п.23)				

Коефіцієнти оборотності показують кількість оборотів відповідних видів активів і пасивів протягом календарного року. Їх збільшення (і, відповідно, скорочення тривалості одного обороту) свідчить про прискорення оборотності активів і пасивів, а отже, зростання ділової активності підприємства.

На основі розрахунків коефіцієнтів оборотності можна визначити тривалість операційного й фінансового циклів.

Операційний цикл – це кількість днів, потрібних підприємству в середньому для виробництва, продажу продукції і отримання платежу від покупця. Тривалість операційного циклу визначають так:

$$T_{оц} = T_{оз} + T_{одз},$$

де $T_{оз}$ – період обороту запасів, дні;

$T_{одз}$ – період обороту дебіторської заборгованості, дні.

Фінансовий цикл – це кількість днів, необхідних для виведення грошових коштів з обороту підприємства. Тривалість фінансового циклу (в днях) розраховують таким чином:

$$T_{фц} = T_{оц} - T_{окз},$$

де $T_{окз}$ – період обороту кредиторської заборгованості, дні.

Оскільки тривалість операційного циклу більша за тривалість фінансового циклу на період обороту кредиторської заборгованості, то скорочення фінансового циклу зазвичай приводить до зменшення

операційного циклу. Скорочення операційного і фінансового циклів у динаміці розглядається як позитивна тенденція. Зменшення тривалості фінансового циклу при збереженні певного балансу між рахунками дебіторів і кредиторів є одним з критеріїв ефективності управління фінансами підприємства.

Ділова активність підприємства визначається насамперед оборотністю оборотних активів. За умови прискорення оборотності активів підприємство має можливість вивільнити з обороту певну суму оборотних коштів, а при уповільненні оборотності виникає необхідність в додатковому їх залученні для обслуговування тієї ж самої суми обороту. Величина відносного вивільнення з обороту (-) або додаткового залучення в оборот (+) оборотних активів визначається як добуток одноденного обороту у звітному періоді на різницю тривалості одного обороту у звітному і базовому періодах:

$$\Delta \text{ОБ} = \frac{\text{ЧД}_1}{360} \times (T_1 - T_0), \quad (5.1)$$

де ЧД_1 – чистий дохід у звітному році від реалізації продукції, тис. грн;

T_1, T_0 – тривалість одного обороту оборотних активів відповідно у звітному і минулому роках, дні.

Використовуючи дані таблиці 5.2 (показники 1, 14), необхідно розрахувати суми вивільнення (додаткового залучення) оборотних активів у звітному і минулому роках і сформулювати висновки.

Показники ділової активності взаємозв'язані з показниками рентабельності. Вплив показника прибутковості продукції ($\text{ЧР}_{\text{реал}}$) і ділової активності підприємства ($K_{\text{об}}$) на ефективність використання капіталу (EP) характеризує така факторна модель:

$$\text{EP} = K_{\text{об}} \times \text{ЧР}_{\text{реал}}. \quad (5.2)$$

Вплив наведених факторів на рівень рентабельності капіталу розраховують методом абсолютних різниць.

Загальну зміну (+,-) рентабельності (збитковості) капіталу у звітному році порівняно з минулим визначають за формулою

$$\Delta \text{EP} = \text{EP}_1 - \text{EP}_0. \quad (5.3)$$

Крім цього, обчислюють такі показники:

– коефіцієнт оборотності капіталу

$$\Delta \text{EP}_{K_{\text{об}}} = (K_{\text{об}_1} - K_{\text{об}_0}) \times \text{ЧР}_{\text{реал}_0}; \quad (5.4)$$

– рентабельність (збитковість) продажу

$$\Delta EP_{\text{ЧР}} = K_{\text{об}_1} \times (\text{ЧР}_{\text{реал}_1} - \text{ЧР}_{\text{реал}_0}). \quad (5.5)$$

Використовуючи формули (5.3) – (5.5) і дані таблиць 4.4 (показники 6, 14) і 5.2 (показник 11), необхідно виконати факторний аналіз економічної рентабельності (збитковості) і сформулювати висновки про шляхи її підвищення.

Факторний аналіз показників рентабельності й ділової активності підприємства проводять і за більш складною моделлю:

$$P_{\text{ВК}} = \frac{\Pi_{\text{НО}}}{\text{ВК}} \times 100 = \frac{\Pi_{\text{НО}}}{\text{ВК}} \times \frac{\text{ЧД}}{\text{ЧД}} \times \frac{\text{ОА}}{\text{ОА}} \times \frac{\text{К}}{\text{К}} \times 100 = \frac{\Pi_{\text{НО}}}{\text{ЧД}} \times \frac{\text{ЧД}}{\text{ОА}} \times \frac{\text{ОА}}{\text{К}} \times \frac{\text{К}}{\text{ВК}} \times 100, \quad (5.6)$$

де $\Pi_{\text{НО}}$ – прибуток (збиток) до оподаткування;
ВК – середньорічна вартість власного капіталу;
ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції;
ОА – середньорічна вартість оборотних активів;
К – середньорічна вартість капіталу.

Із цієї моделі видно, що на рентабельність (збитковість) власного капіталу впливають чотири фактори:

- чиста рентабельність (збитковість) продажу

$$\text{ЧР}_{\text{реал}} = \frac{\Pi_{\text{НО}}}{\text{ЧД}} \times 100 \%;$$

- коефіцієнт оборотності оборотних активів

$$K_{\text{об}_{\text{ОА}}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{ОА}};$$

- питома вага оборотних активів у капіталі

$$\text{ПВ}_{\text{ОА}} = \frac{\text{ОА}}{\text{К}};$$

- коефіцієнт фінансової залежності

$$K_{\text{фз}} = \frac{\text{К}}{\text{ВК}}.$$

Отже, факторна модель для визначення рентабельності (збитковості) власного капіталу має такий вигляд:

$$P_{\text{ВК}} = \text{ЧР}_{\text{реал}} \times K_{\text{об}_{\text{ОА}}} \times \text{ПВ}_{\text{ОА}} \times K_{\text{фз}}. \quad (5.7)$$

Для проведення факторного аналізу рентабельності (збитковості) власного капіталу за даними таблиць 4.4 і 5.2 заповнюють таблицю 5.3.

Таблиця 5.3 – Вихідні дані для проведення факторного аналізу рентабельності (збитковості) власного капіталу підприємства

Показник	_____ р.	_____ р.	Відхилення (+,-)	
	(минулий)	(звітний)	_____ р. від _____ р.	(звітний) (минулий)
Рентабельність (збитковість) продажу, %				
Коефіцієнт оборотності оборотних активів				
Питома вага оборотних активів у капіталі				
Коефіцієнт фінансової залежності				
Рентабельність (збитковість) власного капіталу, %				

Вплив цих факторів (див. таблицю 5.3) на рівень рентабельності власного капіталу розраховують методом ланцюгових підстановок:

$$P_{BK0} = \text{ЧР}_{\text{реал}0} \times K_{\text{об}OA0} \times \text{ПВ}_{OA0} \times K_{\Phi30}; \quad (5.8)$$

$$P_{BK\text{ум}1} = \text{ЧР}_{\text{реал}1} \times K_{\text{об}OA0} \times \text{ПВ}_{OA0} \times K_{\Phi30}; \quad (5.9)$$

$$P_{BK\text{ум}2} = \text{ЧР}_{\text{реал}1} \times K_{\text{об}OA1} \times \text{ПВ}_{OA0} \times K_{\Phi30}; \quad (5.10)$$

$$P_{BK\text{ум}3} = \text{ЧР}_{\text{реал}1} \times K_{\text{об}OA1} \times \text{ПВ}_{OA1} \times K_{\Phi30}; \quad (5.11)$$

$$P_{BK1} = \text{ЧР}_{\text{реал}1} \times K_{\text{об}OA1} \times \text{ПВ}_{OA1} \times K_{\Phi31}. \quad (5.12)$$

Загальну зміну (+,-) рентабельності (збитковості) власного капіталу у звітному році порівняно з минулим визначають за формулою

$$\Delta P_{BK} = P_{BK1} - P_{BK0}. \quad (5.13)$$

Крім того, обчислюють такі показники:

1) рентабельність (збитковість) продажу

$$\Delta P_{BK\text{ЧР}} = P_{BK\text{ум}1} - P_{BK0}; \quad (5.14)$$

2) коефіцієнт оборотності оборотних активів

$$\Delta P_{BK\text{Коб}} = P_{BK\text{ум}2} - P_{BK\text{ум}1}; \quad (5.15)$$

3) питома вага оборотних активів у капіталі

$$\Delta P_{\text{ВКПВ}} = P_{\text{ВК}_{\text{ум3}}} - P_{\text{ВК}_{\text{ум2}}}; \quad (5.16)$$

4) коефіцієнт фінансової залежності

$$\Delta P_{\text{ВКФЗ}} = P_{\text{ВК}_1} - P_{\text{ВК}_{\text{ум3}}}. \quad (5.17)$$

Крім того, забезпечення заданих темпів зростання основних показників досліджується за допомогою ланцюжка нерівностей:

$$T_{\text{РБК}} > T_{\text{ЧП}} > T_{\text{ЧВ}} > T_A > 100\%, \quad (5.18)$$

де $T_{\text{РБК}}$ – темп зростання рентабельності власного капіталу;

$T_{\text{ЧП}}$ – темп зростання чистого прибутку;

$T_{\text{ЧВ}}$ – темп зростання чистої виручки;

T_A – темп зростання авансованого капіталу.

Цей ланцюжок нерівностей іноді називають «золотим правилом економіки підприємства», виконання якого гарантує підприємству процвітання. Якщо $T_A > 100\%$, то авансований капітал підприємства в аналізованому періоді зростає. Якщо $T_{\text{ЧВ}} > T_A$, то авансований капітал використовувався в аналізованому періоді більш ефективно. Якщо $T_{\text{ЧП}} > T_{\text{ЧВ}}$, то це пов'язано або з оптимізацією податкової політики підприємства, або зі зниженням витрат виробництва й обігу. Якщо $T_{\text{РБК}} > T_{\text{ЧП}}$, то це може свідчити про нарощування інвестиційної привабливості підприємства та потенційне зростання курсу його акцій.

За результатами розрахунків слід запропонувати заходи, спрямовані на зростання ділової активності й підвищення рентабельності роботи підприємства.

6 Аналіз дебіторської й кредиторської заборгованості підприємства

Дебіторська і кредиторська заборгованість займає значну питому вагу в активах і пасивах та істотно впливає на фінансовий стан підприємства.

Дебіторська заборгованість – це сума, яку має отримати підприємство від покупців і замовників за товари, роботи і послуги та за іншими розрахунками з юридичними і фізичними особами. Іншими словами, це безвідсоткова позика клієнтам, яка сприяє збільшенню обсягів реалізації продукції і прибутку, з одного боку, і потребує додаткового залучення в оборот коштів (на заміщення вилучених у дебіторську заборгованість), сповільнює оборотність оборотних активів і може спричинити виникнення безнадійних боргів і втрат – з іншого. Таким чином, наявність дебіторської заборгованості може призвести до зміни кінцевого фінансового результату на вкладений капітал.

Кредиторська заборгованість – це заборгованість підприємства постачальникам за отримані товарно-матеріальні цінності, працівникам підприємства – з оплати праці, бюджету та державним позабюджетним фондам – зі сплати податків і зборів, із внутрішніх розрахунків тощо. Частина цієї заборгованості обумовлена кругообігом оборотних виробничих фондів і фондів обігу, чинним порядком розрахунків. Інша частина може бути наслідком порушення розрахунково-платіжної дисципліни, відсутності власних коштів в обороті й засобів платежу. Кредиторська заборгованість розглядається як залучені на певний період у господарську діяльність підприємства оборотні кошти, але її зростання знижує ліквідність поточних зобов'язань і може призвести до примусового стягнення боргу через господарський суд (до банкрутства).

Аналіз складу і структури дебіторської й кредиторської заборгованості виконують на основі даних балансу (таблиця 6.1).

Таблиця 6.1 – Аналіз поточної дебіторської й кредиторської заборгованості підприємства (станом на кінець року)

Вид поточної заборгованості	Код рядка за даними балансу (рядки)	_____р. (минулий)		_____р. (звітний)		Відхилення _____р. від _____р. (звітний) (минулий)		
		Сума, тис. грн	Пито- ма вага, %	Сума, тис. грн	Пито- ма вага, %	Абсо- лютне, тис. грн	Відно- сне, %	Пунктів струк- тури, %
1	2	3	4	5	6	7=5-3	9=7/3x x100	8=6-4
Дебіторська заборгованість								
Векселі одержані	1120							
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125							
За виданими авансами	1130							
З бюджетом	1135							
З нарахованих доходів	1140							
Із внутрішніх розрахунків	1145							
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155							
Всього			100		100			x
Кредиторська заборгованість								
Векселі видані	1605							

Продовження таблиці 6.1

Вид поточної заборгованості	Код рядка за даними балансу (рядки)	_____р. (минулий)		_____р. (звітний)		Відхилення _____р. від _____р. (звітний) (минулий)		
		Сума, тис. грн	Пито- ма вага, %	Сума, тис. грн	Пито- ма вага, %	Абсо- лютне, тис. грн	Відно- сне, %	Пунктів струк- тури, %
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	1610							
За товари, роботи, послуги	1615							
За розрахунками з бюджетом	1620							
За розрахунками зі страхування	1625							
За розрахунками з оплати праці	1630							
За одержаними авансами	1635							
За розрахунками з учасниками	1640							
Із внутрішніх розрахунків	1645							
За страховою діяльністю	1650							
Всього			100		100			x

За результатами розрахунків з метою визначення дебетового (кредитового) сальдо порівнюють загальні суми дебіторської й кредиторської заборгованості. Дебетове сальдо, тобто перевищення загальної суми поточної дебіторської заборгованості над сумою кредиторської заборгованості, свідчить про те, що частина оборотних коштів вилучена з обороту підприємства і знаходиться в обороті дебіторів. Кредитове сальдо, тобто перевищення загальної суми кредиторської заборгованості над сумою поточної дебіторської заборгованості, характеризує залучення підприємством в оборот коштів юридичних і фізичних осіб. Значне зростання кредиторської заборгованості порівняно з поточною дебіторською заборгованістю вказує на погіршення фінансового стану підприємства.

Комплексне аналітичне оцінювання дебіторської й кредиторської заборгованості проводять на основі даних фінансової звітності (таблиця 6.2) за системою показників, наведених у таблиці 6.3.

Таблиця 6.2 – Вихідні дані для проведення комплексного оцінювання дебіторської й кредиторської заборгованості

Показник	Порядок розрахунку за даними фінансової звітності (рядки)
Чистий дохід від реалізації продукції	Ф2 2000
Собівартість реалізованої продукції	Ф2 2050
Середньорічна величина дебіторської заборгованості	Ф1 [(1120+1125+1130+1135+1140+1145+1155), гр. 3+ +(1120+1125+1130+1135+1140+1145+1155), гр. 4] × 0,5
Середньорічна величина кредиторської заборгованості	Ф1 [(1605+1610+1615+1620+1625+1630+1635+1640+ +1645+1650), гр. 3+(1605+1610+1615+1620+1625+ +1630+1635+1640+1645+1650), гр. 4] × 0,5
Середньорічна вартість капіталу	Ф1 1900(гр. 3+гр. 4) × 0,5
Середньорічна вартість оборотних активів	Ф1 1195(гр. 3+гр. 4) × 0,5
Середньорічна величина зобов'язань	Ф1 [(1595+1695+1700), гр. 3+(1595+1695+1700), гр. 4) × ×0,5
Середньорічна величина поточних зобов'язань і забезпечень	Ф1 1695(гр. 3+гр. 4) × 0,5

Таблиця 6.3 – Комплексне оцінювання дебіторської й кредиторської заборгованості

№ п/п	Показник	_____р. (минулий)	_____р. (звітний)	Відхилення (+,-)	
				_____р. від _____р. (звітний) (минулий)	
				Абсолютне, тис. грн	Відносне, %
1	2	3	4	5=4-3	6=5÷3×100
Вихідні дані, тис. грн					
1	Чистий дохід від реалізації продукції				
2	Собівартість реалізованої продукції				
3	Середньорічна величина дебіторської заборгованості				
4	Середньорічна величина кредиторської заборгованості				
5	Середньорічна вартість капіталу				
6	Середньорічна вартість оборотних активів				
7	Середньорічна величина зобов'язань				

Продовження таблиці 6.3

№ п/п	Показник	_____р. (минулий)	_____р. (звітний)	Відхилення (+,-)	
				_____р. від _____р. (звітний) (минулий)	
				Абсолютне, тис. грн	Відносне, %
8	Середньорічна величина поточних зобов'язань				
Показники для оцінювання дебіторської заборгованості					
9	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (п.1÷п.3)				
10	Тривалість одного обороту (середній період повернення) дебіторської заборгованості, дні (360÷п.9)				
11	Питома вага дебіторської заборгованості в капіталі, % (п.3÷п.5×100)				
12	Питома вага дебіторської заборгованості в оборотних активах, % (п.3÷п.6×100)				
13	Відношення дебіторської заборгованості до кредиторської, % (п.3÷п.4×100)				
14	Відношення дебіторської заборгованості до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), % (п.3÷п.1×100)				
Показники для оцінювання кредиторської заборгованості					
15	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (п.2÷п.4)				
16	Тривалість одного обороту (середній період погашення) кредиторської заборгованості, дні (360÷п.15)				
17	Питома вага кредиторської заборгованості в капіталі, % (п.4÷п.5×100)				
18	Питома вага кредиторської заборгованості у зобов'язаннях, % (п.4÷п.7×100)				

Продовження таблиці 6.3

№ п/п	Показник	_____р. (минулий)	_____р. (звітний)	Відхилення (+,-)	
				_____р. від _____р. (звітний) (минулий)	
				Абсолют- не, тис. грн	Відносне, %
19	Питома вага кредиторської заборгованості у поточних зобов'язаннях, % (п.4÷п.8×100)				
20	Відношення кредиторської заборгованості до оборотних активів, % (п.4÷п.6×100)				
21	Величина кредиторської заборгованості на 1 грн поточної дебіторської заборгованості, грн (п.4÷п.3)				
22	Відношення кредиторської заборгованості до чистого доходу від реалізації продукції, % (п.4÷п.1×100)				

Коефіцієнти оборотності дебіторської й кредиторської заборгованості показують кількість її оборотів за календарний рік. Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості характеризує середню кількість днів, необхідних для повернення дебіторської заборгованості підприємству. Аналогічний зміст має показник тривалості одного обороту (середнього періоду погашення) кредиторської заборгованості.

Питома вага дебіторської заборгованості в капіталі й оборотних активах відображає, яку частину капіталу і оборотних активів сформовано за рахунок боргів підприємства, а питома вага кредиторської заборгованості в капіталі, зобов'язаннях і поточних зобов'язаннях — рівень фінансової залежності підприємства від позик.

Про поліпшення стану платіжно-розрахункових відносин підприємства свідчить збільшення показника, який визначається відношенням дебіторської заборгованості до кредиторської, і, відповідно, зменшення показника, що характеризує, скільки припадає кредиторської заборгованості на 1 грн дебіторської заборгованості. Важливою ознакою поліпшення фінансового стану підприємства також є зменшення в динаміці показників, які характеризують відношення дебіторської й кредиторської заборгованості до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

7 Аналіз кредитоспроможності підприємства

Кредитоспроможність — наявність у потенційного позичальника передумов для отримання кредиту і здатність його повернути. Кредитоспроможність позичальника визначається показниками, що характеризують його акуратність при розрахунках за раніше отриманими кредитами, поточне фінансове становище, спроможність у разі необхідності мобілізувати кошти з різних джерел, забезпечити оперативну трансформацію активів у грошові кошти.

Перш ніж планувати залучення капіталу шляхом одержання банківської позики, фінансові служби підприємства мають оцінити можливість отримання кредиту. Для цього доцільно провести аналіз відповідності параметрів діяльності підприємства критеріям кредитоспроможності, які визначають ті чи інші банки.

Кожен банк розробляє власні критерії й методики оцінювання кредитоспроможності позичальника.

Якісні критерії кредитоспроможності

Якісні критерії кредитоспроможності досить важко визначити і систематизувати, оскільки на це необхідно більше часу і затрат, ніж на оцінювання його фінансового стану. Зазначені критерії досліджують за двома напрямками: рівень менеджменту й ситуація на ринку факторів виробництва і збуту продукції (товарів).

Під час оцінювання рівня менеджменту увагу концентрують на персональних і фахових якостях керівників, а також на організації управління підприємством. Відповідні висновки роблять на основі отриманої інформації, яка характеризує:

- наявність і реальність довгострокової стратегії розвитку підприємства;
- уміння керівника чітко формулювати стратегічні цілі, а також концепцію розвитку підприємства;
- наявність і функціональну спроможність системи контролінгу;
- освіту, досвід та імідж керівників;
- дотримання ділової етики, договірну й платіжну дисципліну підприємства;
- вміння менеджерів вчасно оцінювати підприємницькі ризики та вживати заходів щодо їх нейтралізації;
- внутрішній клімат на підприємстві та виробничу дисципліну;
- рівень розподілення функціональних обов'язків працівників, наявність посадових інструкцій;
- плинність кадрів на ключових посадах.

Банківська практика свідчить, що завдяки суб'єктивному оцінюванню рівень менеджменту систематично підвищується.

Оцінюючи ситуацію підприємства на ринку факторів виробництва й збуту продукції, використовують результати галузевого аналізу, співбесіди з клієнтами позичальника, а також повідомлення засобів масової інформації. Основну увагу при цьому концентрують на з'ясуванні таких питань:

- рівень відповідності якості товарів їхнім цінам і вимогам ринку;
- конкурентоспроможність продукції (на внутрішньому й зовнішньому ринках), конкурентні переваги;
- якість маркетингової політики і концепції збуту продукції;
- величина ринкового сегмента, який належить підприємству;
- управління товарним асортиментом (розроблення нових видів продукції);
- основні споживачі готової продукції та їхня частка в загальному обсязі реалізації;
- наявність замовлення на реалізацію продукції (робіт, послуг);
- залежність виробничо-господарської діяльності підприємства від постачальників сировини і матеріалів;
- рівень зносу основних засобів і необхідність їх оновлення;
- наявність ефективної системи логістики на підприємстві.

Глибина оцінювання якісних критеріїв кредитоспроможності значною мірою залежить від строку, на який видається кредит.

Кількісні критерії кредитоспроможності

З метою оцінювання кількісних критеріїв кредитоспроможності підприємства проводять аналіз його поточного й перспективного фінансового стану. Методику визначення класу позичальника наведено в таблиці 7.1.

Таблиця 7.1 – Методика визначення класу позичальника

Показник	Розрахункова формула	Значення	Бали
<i>I. Показники фінансового стану</i>			
1.1. Показники ліквідності			
1. Коефіцієнт абсолютної (миттєвої) ліквідності	$KЛ_1 = A_{вл} : Z_n$	$KЛ_1 < 0,1$	0
		$0,1 < KЛ_1 < 0,2$	50
		$KЛ_1 > 0,2$	75
$A_{вл}$ — високоліквідні активи, до яких належать грошові кошти та їхні еквіваленти і поточні фінансові інвестиції; Z_n — поточні зобов'язання, що складаються з короткострокових кредитів і розрахунків з кредиторами			
2. Коефіцієнт поточної ліквідності	$KЛ_2 = A_n : Z_n$	$KЛ_2 < 0,2$	0
		$0,25 < KЛ_2 < 0,5$	50
		$0,5 < KЛ_2 < 0,75$	75
		$KЛ_2 > 0,75$	100
A_n — ліквідні активи, які складаються з високоліквідних активів, дебіторської заборгованості й векселів одержаних			

Продовження таблиці 7.1

Показник	Розрахункова формула	Значення	Бали
3. Коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт покриття)	$КЛЗ = A_0 : З_п$	$КЛЗ < 1$	0
		$1 < КЛЗ < 1,5$	25
		$1,5 < КЛЗ < 2,0$	50
		$КЛЗ > 2,0$	75
A_0 — оборотні активи			
1.2. Показники фінансової стійкості			
1. Коефіцієнт автономії	$К_н = В_к : A$	$К_н < 0,1$	0
		$0,1 < К_н < 0,5$	25
		$0,5 < К_н < 1,0$	50
$В_к$ — власний капітал; A — активи. Якщо $В_к < 0$, то коефіцієнт не розраховується			
2. Коефіцієнт незалежності	$К_с = З_к : В_к$	$К_с > 1,5$	0
		$1 < К_с < 1,5$	25
		$0,5 < К_с < 1,0$	50
		$0 < К_с < 0,5$	75
$З_к$ — залучені кошти, які складаються з довгострокових і поточних зобов'язань. Якщо $В_к < 0$, то коефіцієнт не розраховується			
3. Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	$К_0 = В_{ок} : A_0$	$К_0 < 0,1$	0
		$0,1 < К_0 < 0,25$	25
		$0,25 < К_0 < 0,5$	50
		$К_0 > 0,5$	75
$В_{ок}$ — власний оборотний капітал, який обчислюється як різниця між оборотними активами й поточними зобов'язаннями ($В_{ок} > 0$). Якщо $В_{ок} < 0$, то коефіцієнт не розраховується			
4. Коефіцієнт маневреності власних коштів	$К_м = (В_к - A_н) : В_к$	$К_м < 0,25$	25
		$0,25 < К_м < 0,5$	50
		$К_м > 0,5$	75
$A_н$ — необоротні активи. Якщо $В_к < 0$ або $(В_к - A_н) < 0$, то коефіцієнт не розраховується			
1.3. Показники фінансово-економічної діяльності, які розглядаються в динаміці			
1. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	$К_{цз} = Дз : (В_к + Дз)$	Зменшення	
$Дз$ — довгострокові зобов'язання			
II. Показники рентабельності			
1. Рентабельність активів	$P_п = Ч_п : A_{сер}$	Збільшення	
$Ч_п$ — чистий прибуток; $A_{сер}$ — середньорічна вартість активів, що розраховується як (активи на початок періоду + активи на кінець періоду) : 2			
2. Рентабельність продажів	$P_п = Ч_п : Ч_д$	Збільшення	
$Ч_д$ — чистий дохід			
За наявності у підприємства збитків показники рентабельності не розраховуються			
3. Коефіцієнт оборотності активів	$К_{оа} = Ч_п : A_{сер}$	Збільшення	
4. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	$К_{оз} = Ч_д : ТМЗ_{сер}$	Збільшення	

Продовження таблиці 7.1

Показник	Розрахункова формула	Бали	
<p>$TM3_{сер}$ — середньорічна вартість товарно-матеріальних запасів, що розраховується як $(TM3 \text{ на початок періоду} + TM3 \text{ на кінець періоду}) : 2$</p>			
5. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$K_{од} = Ч_д : D_{сер}$	Збільшення	
<p>$D_{сер}$ — середньорічна сума дебіторської заборгованості, що розраховується як $(\text{дебіторська заборгованість на початок періоду} + \text{дебіторська заборгованість на кінець періоду}) : 2$</p>			
6. Коефіцієнт валового прибутку	$K_{вп} = V_п : Ч_д$	Збільшення	
<p>$V_п$ — валовий прибуток; $Ч_д$ — чистий дохід</p>			
7. Коефіцієнт якості дебіторської заборгованості	$K_{Дт} = D_ч : D_з$	Збільшення	
<p>$D_ч$ — дебіторська заборгованість за товари та послуги (чиста реалізаційна вартість); $D_з$ — дебіторська заборгованість за товари та послуги (первісна вартість)</p>			
8. Коефіцієнт кредиторської заборгованості	$K_{Кт} = K_{Тд} : K_{Тз}$	Збільшення	
<p>$K_{Тд}$ — кредиторська заборгованість (довгострокові зобов'язання); $K_{Тз}$ — загальна кредиторська заборгованість (довгострокові й поточні зобов'язання)</p>			
9. Коефіцієнт собівартості	$K_{Св} = C_в : В$	Зменшення	
<p>$C_в$ — собівартість реалізованої продукції; $В$ — дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)</p>			
<p>Наведені вище показники розглядаються в динаміці за квартал (значення на початок і кінець кварталу). За кожен позитивну зміну позичальнику додається 25 балів</p>			
1.4. Обороти за рахунками			
1. Достатність оборотів за рахунками до зобов'язань	$K_д = H_{см} : C_к$	$K_д > 2,0$	100
		$1,5 < K_д < 2,0$	75
		$1,0 < K_д < 1,5$	50
		$0,5 < K_д < 1,0$	25
		$0,25 < K_д < 0,5$	10
		$K_д < 0,25$	0
<p>$H_{см}$ — середньомісячні надходження на рахунки позичальника протягом трьох останніх місяців. У разі, якщо середньомісячні надходження є більшими, ніж середньомісячна виручка від реалізації за аналогічний період, коефіцієнт розраховується як $K_д = В_с : C_к$, де $В_с$ — середньомісячний дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); $C_к$ — сума кредиту</p>			
2. Оборот за всіма рахунками клієнта, тис. грн	Обчислюється як середньомісячні надходження на рахунки позичальника протягом трьох останніх місяців	>10 000	100
		5000 — 9999	75
		2000 — 4999	60
		1000 — 1999	50
		500 — 999	30
		100 — 499	20
		< 100	10

Продовження таблиці 7.1

Показник		Значення	Бали
3. Динаміка середньомісячних оборотів за рахунками		Збільшення	50
		Зменшення	0
Розраховується як середньомісячні обороти за рахунками за звітний квартал порівняно з попереднім кварталом. Для підприємств з сезонним характером виробництва дані за звітний квартал порівнюються з даними за аналогічний період минулого року			
4. Наявність рахунків в інших банках щодо частки їх середньомісячних оборотів в оборотах за всіма рахунками клієнта			
< 25 %			25
> 25 % і < 50 %			10
> 50 % і < 75 %			0
>75 % і < 100 %			-25
Не має рахунків в інших банках			50
III. Кредитна історія			
1. Наявність погашених кредитів у банку розглядається за останні три роки, а в разі наявності декількох кредитів показник оцінюється за найгіршим	Кредитами не користувався		0
	Кредит і відсотки було погашено своєчасно		50
	Кредит і / або відсотки погашалися		
	З простроченням до 10 днів		-10
	Від 10 до 30 днів		-20
	Від 30 до 60 днів		-30
Понад 60 днів			-50
2. Наявність діючих кредитів	Кредити є в інших банках		-25
	Є декілька кредитів у банку		-10
IV. Об'єктивні фактори діяльності клієнта			
1. Місцезнаходження клієнта (фактичне)	м. Київ та область (для філіалів банку вказується область, де розташовано філіал)		25
	Інші області України		10
	Країни СНД		5
	Інші країни		0
2. Термін існування підприємства	Більше п'яти років		50
	3 — 5 років		25
	1 — 3 роки		10
	Менше одного року		5
3. Наявність контролю за поточною діяльністю клієнта:			
а) частка банку в зареєстрованому (пайовому) капіталі, %	>30		50
	>20 і <30		25
	> 10 і <20		15
	> 0 і < 10		5
	0		0
б) керівник клієнта (директор, фінансовий директор або заступник директора, який має право підпису платіжних документів) є співробітником банку	Так		25
	Ні		0

Продовження таблиці 7.1

Показник	Значення	Бали
4. Кількість місяців, що залишилися до погашення кредиту (від звітної дати, на яку проводиться оцінювання)	Більше 12 місяців	5
	6 — 12 місяців	10
	3 — 6 місяців	25
	1 — 3 місяці	35
	До одного місяця	50
5. Специфіка діяльності клієнта:		
а) сезонність діяльності	Так	-20
б) наявність власної нерухомості, торгівельної мережі, зареєстрованої торгової марки	Так	30
в) контрагенти за кредитною угодою	Постійні	25
	Разові	0
г) наявність постійної валютної виручки	Так	25
6. Рівень менеджменту	Високий	20
	Достатній	0
	Низький	-20
V. Додаткові фактори		
1. Притягнення позичальника до судових розглядів (наявність судових позовів до клієнта, можливість застосування до нього штрафних санкцій, арешт поточного рахунка тощо)	Так	-30
	Ні	0
2. Участь клієнта і банку в спільних проектах і програмах	Так	20
	Ні	0
3. Наявність державної підтримки клієнта	Так	20
	Ні	0

Залежно від кількості набраних балів за результатами оцінювання визначають клас позичальника (таблиця 7.2).

Таблиця 7.2 — Шкала для визначення класу позичальника

Клас позичальника	Кількість балів
А — надійний	550 і більше
Б — мінімальний ризик	450—549
В — середній ризик	300—449
Г — високий ризик	200—299
Д — повний ризик	Менше 200

Перед тим, як віднести позичальника до відповідного класу, слід урахувати таке:

— якщо немає достовірної фінансової звітності, що підтверджує проведення оцінювання фінансового стану позичальника, а також належним чином оформлених документів, на підставі яких здійснювалася кредитна операція, то такий позичальник має класифікуватися не вище класу «Г»;

— якщо проти позичальника порушено справу про банкрутство, то такий позичальник не може бути віднесений до класу, вищого за клас «Г»;

— якщо позичальника визнано банкрутом в установленому чинним законодавством порядку, то його слід віднести до класу «Д»;

— якщо під час попередньої класифікації позичальника було віднесено до класу «Г» і на дату здійснення наступного оцінювання його фінансового стану не було безсумнівних підтверджень про можливість поліпшення протягом одного місяця його фінансового стану або рівня забезпечення за кредитною операцією, то такого позичальника потрібно класифікувати на клас, нижчий від класу «Д»;

— якщо за результатами оцінювання фінансового стану позичальника було виявлено поточні збитки, але його діяльність за останній звітний рік є прибутковою й інші показники фінансового стану на достатньому рівні, то такого позичальника слід віднести до відповідного класу;

— якщо фінансовим результатом діяльності є збиток (наростаючим підсумком), то позичальник не може бути класифікований вище класу «Г»;

— якщо установа банку здійснює довгострокове кредитування під інвестиційний проект, розрахунок ефективності якого (в тому числі доходу, що планується отримати від його реалізації) забезпечує погашення кредиту і відсотків/комісій за ним відповідно до умов кредитної угоди, а також за умови, що бізнес-план реалізації інвестиційного проекту виконується, то клас позичальника може бути підвищено на один рівень.

Якщо на час укладення договору пролонгації (тобто продовження строку дії договору) кредитної операції з кредитоспроможним і надійним позичальником, якого віднесено до класу «А» або «Б», не спостерігається погіршення його фінансового стану і відсотки сплачуються своєчасно (за умови, що сплату відсотків за договорами передбачено не рідше одного разу на квартал), то така операція вважається строковою, тобто пролонгованою без зниження класу позичальника. Разом з тим надходження (крім кредитних коштів) на рахунки позичальника (контрагента банку) протягом первісного строку користування кредитними коштами згідно з кредитним договором мають перевищувати розмір заборгованості за кредитом не менш ніж у два рази і засвідчуватися документально.

Визначений клас позичальника дає йому таку характеристику.

Клас «А» — фінансова діяльність добра, що свідчить про можливість своєчасного виконання зобов'язань за кредитними операціями, зокрема погашення основної суми боргу та відсотків за ним відповідно до умов

кредитної угоди; економічні показники в межах установлених значень (відповідно до методики оцінювання фінансового стану позичальника, затвердженої внутрішніми документами банку); вище керівництво позичальника має відмінну ділову репутацію; кредитна історія позичальника — бездоганна. Одночасно можна зробити висновок про те, що фінансова діяльність і надалі проводитиметься на високому рівні.

Клас «Б» — фінансова діяльність позичальника цієї категорії близька за характеристиками до класу «А», але ймовірність підтримування її на цьому рівні протягом тривалого часу є низькою. Позичальники/контрагенти банку, які належать до цього класу, потребують більшої уваги через потенційні недоліки, що ставлять під загрозу достатність надходжень коштів для обслуговування боргу і стабільність одержання позитивного фінансового результату їхньої діяльності. Аналіз коефіцієнтів фінансового стану позичальника може свідчити про негативні тенденції його діяльності. Недоліки діяльності позичальників, які належать до класу «Б», мають бути лише потенційними. За наявності реальних недоліків клас позичальника потрібно знизити.

Клас «В» — фінансова діяльність задовільна і потребує більш детального контролю. Надходження коштів і платоспроможність позичальника свідчать про ймовірність несвоєчасного погашення кредитної заборгованості в повній сумі та в строки, передбачені договором, якщо недоліки не буде усунено. Одночасно спостерігається можливість виправлення ситуації і покращання фінансового стану позичальника. Забезпечення кредитної операції має бути ліквідним і не викликати сумнівів щодо правильності оцінювання його вартості, оформлення угод про забезпечення тощо.

Клас «Г» — фінансова діяльність незадовільна (економічні показники не відповідають установленим значенням), спостерігається її нестабільність протягом року, є високий ризик значних збитків, ймовірність повного погашення кредитної заборгованості й відсотків/комісій за нею є низькою, проблеми можуть стосуватися стану забезпечення за кредитом, потрібної документації щодо забезпечення і т.д. Якщо під час проведення наступної класифікації немає безсумнівних підтверджень про те, що є можливість поліпшити протягом одного місяця фінансовий стан позичальника банку або рівень забезпечення за кредитною операцією, то його потрібно віднести до класу «Д». До цього класу належать позичальники/контрагенти банку, проти яких порушено справу про банкрутство.

Клас «Д» — фінансова діяльність є незадовільною і збитковою, економічні показники не відповідають установленим значенням, кредитна операція не забезпечена ліквідною заставою (або безумовною гарантією), ймовірності виконання зобов'язань позичальником/контрагентом банку практично немає. До цього класу належать позичальники/контрагенти

банку, яких визнано банкрутами в установленому чинним законодавством порядку.

8 Діагностика ймовірності банкрутства підприємства

Відповідно до чинного законодавства України банкрутством є визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити встановлені у порядку, визначеному Законом [1], грошові вимоги кредиторів не інакше, як через застосування ліквідаційної процедури.

Моделі прогнозування ймовірності банкрутства наведено в таблиці 8.1.

Таблиця 8.1 — Моделі прогнозування ймовірності банкрутства

№ п/п	Назва моделі	Характеристика моделі
1	Двофакторна модель Альтмана	$Z = -0,3877 - 1,0736 \times КП + 0,0579 \times КК,$ де КП – відношення суми оборотних коштів до суми поточних зобов'язань (коефіцієнт покриття); КК – відношення суми всіх зобов'язань до сукупного капіталу (коефіцієнт концентрації позикового капіталу). Якщо $Z = 0$, то ймовірність банкрутства дорівнює 50 %. Від'ємні значення Z свідчать про зменшення ймовірності банкрутства. Якщо $Z > 0$, то ймовірність банкрутства перевищує 50 % і підвищується при збільшенні Z
2	П'ятифакторна модель Альтмана (1966 р.)	$Z = 1,2 \times X_1 + 1,4 \times X_2 + 3,3 \times X_3 + 0,6 \times X_4 + 0,99 \times X_5,$ де X_1 – відношення робочого капіталу до суми активів (коефіцієнт мобільності активів); X_2 – відношення нерозподіленого прибутку до суми активів (термін роботи фірми і сукупна прибутковість); X_3 – відношення прибутку до виплати процентів і податків до суми активів (прибутковість майна); X_4 – відношення власного капіталу до заборгованості (фінансова структура); X_5 – відношення виручки від реалізації до суми активів (оборотність активів). Ймовірність банкрутства при значенні Z : до 1,8 – дуже висока; від 1,81 до 2,7 – висока; від 2,8 до 2,9 – можлива; більше 3,0 – дуже низька
3	П'ятифакторна модель Альтмана (1983 р.)	$Z = 0,717 \times X_1 + 0,847 \times X_2 + 3,107 \times X_3 + 0,420 \times X_4 + 0,995 \times X_5,$ Тут ті самі показники, що і в попередній моделі. Якщо $Z < 1,23$, то підприємству у найближчі два-три роки загрожує банкрутство. Якщо $Z > 1,23$, то підприємство має стійкий фінансовий стан

Продовження таблиці 8.1

№ п/п	Назва моделі	Характеристика моделі
4	Модель Ліса	$Z = 0,63 \times X_1 + 0,092 \times X_2 + 0,057 \times X_3 + 0,001 \times X_4,$ <p>де X_1 – відношення оборотного капіталу до суми активів (оборотність активів); X_2 – відношення операційного прибутку до суми активів (поточна рентабельність активів); X_3 – відношення нерозподіленого прибутку до суми активів (рентабельність активів); X_4 – відношення власного капіталу до позикового капіталу (структура капіталу). Граничне значення Z дорівнює 0,037. Показник, який є нижчим за 0,037, свідчить про високу загрозу банкрутства підприємства</p>
5	Модель Таффлера і Тішоу	$Z = 0,53 \times X_1 + 0,13 \times X_2 + 0,18 \times X_3 + 0,16 \times X_4,$ <p>де X_1 – відношення операційного прибутку до короткострокових зобов'язань (поточна рентабельність короткострокових зобов'язань); X_2 – відношення оборотних актив до суми всіх зобов'язань (покриття оборотними коштами всіх зобов'язань); X_3 – відношення короткострокових зобов'язань до суми активів (частка короткострокової заборгованості у валюті балансу); X_4 – відношення виручки від реалізації до суми активів (оборотність активів). Якщо $Z > 0,3$, то підприємство має непогані довгострокові перспективи, якщо Z у межах 0,2...0,3 – банкрутство можливе, а якщо $Z < 0,2$, то банкрутство більш ніж ймовірне</p>
6	Модель Спрінгейта	$Z = 1,03 \times A + 3,07 \times B + 0,66 \times C,$ <p>де A – відношення робочого капіталу до загальної вартості активів (коефіцієнт мобільності активів); B – відношення прибутку до сплати податків і процентів до загальної вартості активів (рентабельність активів); C – відношення прибутку до сплати податків до короткострокової заборгованості (рентабельність короткострокового позикового капіталу); D – відношення обсягу продажів до загальної вартості активів (оборотність активів). Якщо $Z < 0,862$, то підприємство є потенційним банкрутом</p>
7	Універсальна функція дискримінанта	$Z = 1,5 \times X_1 + 0,08 \times X_2 + 10 \times X_3 + 5 \times X_4 + 0,3 \times X_5 + 0,1 \times X_6,$ <p>де X_1 – відношення чистого грошового потоку до зобов'язань; X_2 – відношення валюти балансу до зобов'язань (структура капіталу); X_3 – відношення прибутку до валюти балансу (рентабельність активів);</p>

Продовження таблиці 8.1

№ п/п	Назва моделі	Характеристика моделі																				
7		<p>X_4 – відношення прибутку до виручки від реалізації (рентабельність виручки); X_5 – відношення виробничих запасів до виручки від реалізації (коефіцієнт закріплення виробничих запасів); X_6 – відношення виручки від реалізації до валюти балансу (оборотність сукупного капіталу). Якщо $Z > 2$, то підприємство є фінансово стійким. Якщо $1 < Z < 2$, то у підприємства порушена фінансова рівновага. Якщо $0 < Z < 1$, то підприємству загрожує банкрутство. Якщо $Z < 0$, то підприємство є напівбанкротом</p>																				
8	Факторна модель діагностики банкрутства Савицької	<p>$Z = 0,111 \times X_1 + 13,239 \times X_2 + 1,676 \times X_3 + 0,515 \times X_4 + 3,80 \times X_5$, де X_1 – питома вага власного оборотного капіталу у формуванні оборотних активів; X_2 – співвідношення оборотного й основного капіталу; X_3 – коефіцієнт оборотності сукупного капіталу; X_4 – рентабельність активів підприємства, %; X_5 – відношення виручки від реалізації до суми активів (оборотність активів). Якщо $Z > 8$, то ймовірність банкрутства є дуже низькою. Якщо $Z < 8$ ймовірність банкрутства: від 8 до 5 – невелика; від 5 до 3 – середня; нижче за одиницю – стовідсоткова</p>																				
9	Показники діагностики платоспроможності Конона і Гольдера	<p>$Z = -0,16 \times K_1 - 0,22 \times K_2 + 0,87 \times K_3 + 0,10 \times K_4 - 0,24 \times K_5$, де K_1 – відношення суми дебіторської заборгованості й грошових коштів до валюти балансу; K_2 – відношення постійного капіталу до валюти балансу; K_3 – відношення фінансових витрат до виручки від реалізації; K_4 – відношення витрат на персонал до доданої вартості; K_5 – відношення валового прибутку до позикового капіталу.</p> <p style="text-align: center;">Шкала оцінювання</p> <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <thead> <tr> <th style="text-align: center;">Значення Z</th> <th style="text-align: center;">Ймовірність отримання платежів</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td style="text-align: center;">+0,210</td><td style="text-align: center;">100</td></tr> <tr><td style="text-align: center;">+0,180</td><td style="text-align: center;">90</td></tr> <tr><td style="text-align: center;">+0,002</td><td style="text-align: center;">80</td></tr> <tr><td style="text-align: center;">-0,026</td><td style="text-align: center;">70</td></tr> <tr><td style="text-align: center;">-0,068</td><td style="text-align: center;">50</td></tr> <tr><td style="text-align: center;">-0,087</td><td style="text-align: center;">40</td></tr> <tr><td style="text-align: center;">-0,107</td><td style="text-align: center;">30</td></tr> <tr><td style="text-align: center;">-0,131</td><td style="text-align: center;">20</td></tr> <tr><td style="text-align: center;">-0,164</td><td style="text-align: center;">10</td></tr> </tbody> </table>	Значення Z	Ймовірність отримання платежів	+0,210	100	+0,180	90	+0,002	80	-0,026	70	-0,068	50	-0,087	40	-0,107	30	-0,131	20	-0,164	10
Значення Z	Ймовірність отримання платежів																					
+0,210	100																					
+0,180	90																					
+0,002	80																					
-0,026	70																					
-0,068	50																					
-0,087	40																					
-0,107	30																					
-0,131	20																					
-0,164	10																					
10	Модель прогнозу ризику банкрутства, розроблена вченими	<p>$R = 8,38 \times K_1 + K_2 + 0,054 \times K_3 + 0,63 \times K_4$, де K_1 – відношення оборотного капіталу до суми активів; K_2 – відношення чистого прибутку до власного капіталу; K_3 – відношення виручки від реалізації до суми активів; K_4 – відношення чистого прибутку до інтегральних витрат</p>																				

Продовження таблиці 8.1

№ п/п	Назва моделі	Характеристика моделі
10	Державної економічної академії	Якщо $R < 0$, то ймовірність банкрутства є максимальною (90 – 100 %); якщо R у межах від 0 до 0,18 – високою (60 – 80 %); якщо R у межах від 0,18 до 0,32 – середньою (35 – 50 %); якщо R у межах 0,32 до 0,42 – низькою (15 – 20 %); якщо $R > 0,42$ – мінімальною (до 10 %)
11	Модель Фулмера	$Z = 5,528 \times K_1 + 0,212 \times K_2 + 0,073 \times K_3 + 1,270 \times K_4 - 0,120 \times K_5 + 2,335 \times K_6 + 0,5575 \times K_7 + 1,083 \times K_8 + 0,894 \times K_9 - 6,095,$ <p>де K_1 – відношення суми нерозподіленого прибутку попередніх років до суми активів; K_2 – відношення обсягу реалізації до суми активів; K_3 – відношення прибутку до оподаткування до суми активів; K_4 – відношення грошового потоку до суми зобов'язань; K_5 – відношення суми зобов'язань до суми активів; K_6 – відношення поточних зобов'язань до суми активів; K_7 – логарифм із суми матеріальних активів; K_8 – відношення оборотних коштів до суми зобов'язань; K_9 – логарифм з відношення прибутку до сплати відсотків і оподаткування до суми відсотків.</p> <p>Якщо $Z > 0$, то банкрутство є можливим</p>

У курсовій роботі необхідно провести діагностику підприємства за кількома наведеними в таблиці 8.1 моделями, порівняти отримані результати і зробити висновки про ймовірність банкрутства підприємства.

9 Висновки

У висновках необхідно зазначити отримані результати аналізу й оцінювання фінансового стану досліджуваного суб'єкта підприємницької діяльності, запропонувати шляхи поліпшення його фінансового стану, виявити резерви збільшення прибутку і підвищення рівня прибутковості бізнесу, дати рекомендації з підвищення ефективності системи управління фінансовими ресурсами підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» // ВВР. – 1992. – № 31.
2. Бланк, И. А. Основы финансового менеджмента: в 2 т. / И. А. Бланк. – К.: Ника-центр, 1999. – 512 с.
3. Ваг Хорн Дж., К. Основы управления финансами: пер. с англ. / К. Дж. Хорн Ваг. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 800 с.
4. Крамаренко, Г. О. Фінансовий аналіз : підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К.: Центр навч. літ., 2008. – 392 с.
5. Техника финансового анализа. Путь к созданию стоимости бизнеса / пер. с англ. Э. Хелферт. – 10-е изд. – СПб.: Питер бук, 2003. – 638 с.
6. Білик, М. Д. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк. – К.: КНЕУ, 2005. – 592 с.
7. Ковалев, В. В. Финансовый анализ: методы и процедуры / В. В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 560 с.
8. Литвин, Б. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Б. М. Литвин, М. В. Стельмах. — К.: Хай Тек Прес, 2008. — 336 с.
9. Фінансовий менеджмент : підручник / за ред. проф. А. М. Поддєрьогіна. – К. : КНЕУ, 2005. – 535 с.
10. Финансовый менеджмент / под ред. Г. Б. Поляк. – М. : Волтер Клувер, 2009. – 608 с.
11. Финансовый менеджмент: теория и практика : учебник / под ред. Е. Стояновой. – М. : Перспектива, 2009. – 656 с.
12. Шелудько, В. М. Фінансовий менеджмент : підручник / В. М. Шелудько. – К. : Знання, 2006. – 439 с.
13. Шеремет, А. Финансовый анализ предприятия / А. Шеремет, Р. Сайфулин. – М. : Финансы и статистика, 1999. – 160 с.
14. Шморгун, Н. П. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Н. П. Шморгун, І. В. Головка. – К. : ЦНЛ, 2006. – 528 с.

ДОДАТОК А

Таблиця А.1 – Баланс (Звіт про фінансовий стан) ПАТ «Альфа»

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	На дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:	1000	207	175	0
первісна вартість	1001	365	362	0
накопичена амортизація	1002	158	187	0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0	0
Основні засоби:	1010	8985	8184	0
первісна вартість	1011	33801	34459	0
знос	1012	24816	26275	0
Інвестиційна нерухомість:	1015	19	18	0
первісна вартість	1016	39	39	0
знос	1017	20	21	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0	0
первісна вартість	1021	0	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	3	1	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0	0
Гудвіл	1050	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0	0
Усього за розділом I	1095	9212	8378	0
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	13337	12263	0
Виробничі запаси	1101	1372	2004	0
Незавершене виробництво	1102	10871	9581	0
Готова продукція	1103	1094	678	0
Товари	1104	0	0	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	3396	3560	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за виданими авансами	1130	653	1895	0
з бюджетом	1135	1640	1835	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	959	883	0
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	1511	6179	0
Готівка	1166	0	0	0
Рахунки в банках	1167	1511	6179	0
Витрати майбутніх періодів	1170	11	18	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0
у тому числі в:				
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0

Продовження таблиці А.1

1	2	3	4	5
інших страхових резервах	1184	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	911	171	0
Усього за розділом II	1195	22418	26804	0
III. Необоротні активи, що утримуються для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0
Баланс	1300	31630	35182	0

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	На дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	600	600	0
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0	0
Додатковий капітал	1410	7728	8396	0
Емісійний дохід	1411	0	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0	0
Резервний капітал	1415	150	150	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	18493	21815	0
Неоплачений капітал	1425	0	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0	0
Інші резерви	1435	0	0	0
Усього за розділом I	1495	26971	30961	0
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	726	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	726	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0	0
резерв довгострокових зобов'язань (на початок звітного періоду)	1531	0	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат (на початок звітного періоду)	1532	0	0	0
резерв незароблених премій (на початок звітного періоду)	1533	0	0	0
інші страхові резерви (на початок звітного періоду)	1534	0	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0
Усього за розділом II	1595	726	0	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	0	0	0
Векселі видані	1605	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість:	1610	0	0	0
за довгостроковими зобов'язаннями				
за товари, роботи, послуги	1615	443	518	0
за розрахунками з бюджетом	1620	76	265	0

Продовження таблиці А.1

1	2	3	4	5
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	146	0
за розрахунками зі страхування	1625	80	170	0
за розрахунками з оплати праці	1630	176	333	0
за одержаними авансами	1635	2839	1656	0
за розрахунками з учасниками	1640	319	460	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	0	819	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	0	0	0
Усього за розділом III	1695	3933	4221	0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, що утримуються для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0
Баланс	1900	31630	35182	0

Таблиця А.2 - Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
ПАТ «Альфа»

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	40847	26439
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-24870	-17597
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий прибуток	2090	15977	8842
Валовий збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	1171	1828
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2130	0	0
Адміністративні витрати	2130	-5186	-4730
Витрати на збут	2150	-1921	-1422
Інші операційні витрати	2180	-2887	-2279
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0

Продовження таблиці А.2

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	7154	2239
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	0	0
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	0	0
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	-37	-32
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	7117	2207
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	1363	339
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	5754	1868
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	0	0

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих і спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	5754	1868

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Матеріальні затрати	2500	16996	15722
Витрати на оплату праці	2505	6906	7118
Відрахування на соціальні заходи	2510	2451	2394
Амортизація	2515	874	1151
Інші операційні витрати	2520	5787	2752
Разом	2550	33014	29137

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Середньорічна кількість простих акцій	2600	0	0
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Навчальне видання

Татар Марина Сергіївна

**АНАЛІЗ І ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТІВ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Редактор А. М. Ємленінова

Зв. план, 2015

Підписано до друку 25.12.2015

Формат 60×84 1/16. Папір офс. № 2. Офс. друк

Ум. друк. арк. 3,1. Обл.-вид. арк. 3,5. Наклад 100 пр.

Замовлення 358. Ціна вільна

Видавець і виготовлювач

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

61070, Харків-70, вул. Чкалова, 17

<http://www.khai.edu>

61070, Харків-70, вул. Чкалова, 17

izdat@khai.edu

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції сер. ДК № 391 від 30.03.2001